

**Usayansi wa Istilahi za Isimu
ya Kiswahili**

A.G. Were-MWARO

**Tasnifu Iliyowasilishwa kwa
Ajili ya Shahada ya Uzamifu**

**Doctor of Philosophy
(Ph.D)**

**Katika
Idara ya Lugha na Isimu
Chuo Kikuu Cha Egerton
KENYA.**

2000

X

2001/54917 X

(i)

UUNGAMAJI

Tasnifu hii ni kazi yangu asilia na haijawahi kuwasilishwa kwa mahitaji ya shahada katika Chuo Kikuu chochote kile. Ni kosa kutolesha nakala ya tasnifu hii bila idhini ya mwandishi na/au Chuo Kikuu cha Egerton.

GEORGE AGGREY WERE-MWARO

4.8.2000

Tarehe

Tasnifu hii imewasilishwa kwa minajili ya kutahiniwa kwa ridhaa yangu mimi niliyeteuliwa rasmi na Chuo Kikuu cha Egerton kuisimamia.

PROFESA ROCHA M. CHIMERAH
CHUO KIKUU CHA EGERTON,
IDARA YA LUGHA NA ISIMU,
S.L.P. 536, NJORO-KENYA.

7.8.2000

Tarehe

CHUO KIKUU CHA EGERTON, NJORO-KENYA.

2001/54917 X

TABARUKU

Kwa Maulama wote wanaotambua ukweli wa usemi huu:

Kiswahili katika Kenya kinaweza kulinganishwa na tajiri mwenye nguo katika sanduku kumi chumbani, halafu akaingia katika mashindano ya uvaaji huku akiwa amevalia kikoi kilichopasuka akishindana na maskini mwenye kanzu moja maridadi.
(Wency Cornel, "Taifa Weekly," Nov. 24, 1979).

SHUKRANI

Ama kwa hakika masuala ya kiakademia hayakamilishwi 'vivi hivi tu' pasi na usaidizi wa hapa na pale. Ningependa kutoa shukrani zangu za dhati na wala sio za chati kwa wote walionifaidi. Awali ya yote, ninatoa shukrani kwa Chuo Kikuu cha Egerton, Njoro, kwa kunisajili na kunidhamini ili nifanye utafiti kwa ajili ya shahada ya uzamifu (*Doctor of Philosophy*) katika eneo la isimu ya Kiswahili (Leksikografia) kwa kuzingatia 'usayansi' wa istilahi. Naona fahari kubwa kutaja majina ya watu kadhaa walionifaa, wakanielekeza na kuniongoza na kunifikisha salama kando ya bahari hii tesi yenye mangi masi.

Nawashukuru sana viongozi wa Chuo Kikuu cha Egerton wakiwemo wastahiki wafuatao; Prof. J. Kiptoon (Mkuu wa Chuo), Prof. W.K. Kipng'eno, Prof. A.M. Mutema, Prof. R.W. Mwangi (Makamu wa Mkuu wa Chuo) na Prof. Dankit Nassiuma kwa kunishauri nisikate tamaa, hususani katika nyakati ngumu ambapo fedha ziliadimika chuoni. Vile vile, naona fahari kumtolea kongole msimamizi wangu Prof. Rocha M. Chimera kwa kuisoma, kuikosoa, na kuirekebisha tasnifu hii. Vilevile namshukuru Dkt. Abel G. Gibbe kwa kuiwekea msingi kazi hii. Ama kwa kweli bila ya wao ningekwama. Daima nitakumbuka usaidizi wao na kujitolea kwao kuniongoza katika kufikia ufanisi uliopo.

Kadhalika nawashukuru wahadhiri wa Kiswahili, Chuo Kikuu cha Dar es Salaam hasa Dkt. R. Mekacha (Mkuu, Idara ya Kiswahili), Dkt. Z.N.Z. Tumbo-Masabo (Mkuu, Istilahi na Tafsiri), Dkt. A. Chuwa (Mkuu, Leksikografia), Dkt. E.K.F. Chiduo, Prof. A.M. Khamisi, na Prof. D. Massamba (Mkuu, Isimu). Pia, natoa shukrani kwa Prof. T.Y. Sengo (Mkuu, Kitivo cha Sanaa na Sayansi za Jamii) wa Chuo Kikuu cha Uislamu-Uganda, Prof. R. Mukama na Dkt. M.J.K. Muranga wa Chuo Kikuu cha Makerere kwa mazungumzo mengi na msaada wao nilipokuwa huko. Siwezi kamwe kuwasahau Prof. H.J.M. Mwansoko (Mwenyekiti, BAKITA), na Prof. J. Mdee wa Chuo Kikuu cha Dar es Salaam ambao walinikimu kwa mengi. Vile vile, shukrani zangu za dhati ziwaendee Bw. R. Wafula, Prof. Ireri Mbaabu, Dkt.

P. Musau, wa Chuo Kikuu cha Kenyatta, Bw. R. Mgullu, Dkt. K. wa Mutiso, Dkt. J.H. Habwe, Dkt. Mwenda Mbatiah wa Chuo Kikuu cha Nairobi kwa kujaza kidadisi vizuri na kunipatia mawaidha ya busara. Prof. Mwansoko, Prof. Tumbo-Masabo na Prof. Mdee pia walinifaa sana kwa kunipa tasnifu na vitabu vyao chungu nzima.

Pia nasema kongole kwa Dkt. K.B. Kiingi, Bw. Said Karama, Prof. S.A. Mohamed, Bw. A.S. Nabhany na Sheikh H. Akida kwa kunielekeza ipasavyo. Aidha nawashukuru wakwasi, wahadhiri, na wazami wenzangu Bw. J.K. Mutiti, Bi. Sheila Wandera, Ndg. E.S. Mohochi, Dkt. K. Njoroge, Dkt. C. Kitetu, F.O.B. Aswani, I.Y. Mwamzandi, J. Marani, Siteti wa Ngero, O.J. Ogolla, Bi. R. Liguyani, na Bi. Anne J. Mahero kwa ushakii wao uliobainika katika mijadala yetu ya pamoja na nikapata mawazo yaliyonifaa zaidi.

Kadhalika, sina budi kuwatolea shukrani zangu za dhati wazazi wangu Baba Festus O. Were, na Mama Regina O. Were pamoja na mke wangu mpendwa Bi. Christine J.N. Mwaro kwa usaidizi wao wa hali na mali na uvumilivu wao wakati wote nikifanya utafiti wa tasnifu hii. Katika kundi hili naweka wanangu wapendwa Laura, Tabibu na Olope Humphrey George Mwaro (Jnr.), pamoja na baba mkwe Nelson L. Nakhone kwa uvumilivu na upendo wao. Nawashukuru pia marafiki zangu Bw. Beneah M. Mutsotso, Bw. David Ngaywa, Bw. V.L. Ondedo, Robert Mukwenyu, Francis Okoth, Bi. F. Indede, Robert Oduori, Bi. Lilian Sanya, Martini Simiyu, Stephen Wesonga, L. Muaka, J.N. Michira, Ndg. Joseph Jamoko Madiro, Ndg. Stephen Okwero na Mwalimu G.M. Lubale kwa kunitia moyo na kunishawishi nikaze kamba.

Mwisho, nazitoa shukrani zangu kwa Bwana na Bibi Mwamzandi kwa kuichapisha na kuisoma tasnifu hii.

Kwenu nyote nasema kongole!

UFUNGUO WA ISHARA, VIFUPISHO, MTINDO WA KIMAANDISHI
NA MANENO ADIMU

Ishara

===	Sawa kisemantiki
=	Sawa
>	Ni kubwa kuliko
<	Ni ndogo kuliko
/---	Mazingira
o	Mofimu kapa
:	Ili kwamba
[ ]	Mabano ya bloku
( )	Mabano ya kijumla
/	Ukanusho k.m. ---, =====
----	Kitamkwa kinachotajwa
+	Ukiongeza
R	Kiwango cha kupendekeza kitamkwa kupata Hadhi ya istilahi
----	Inageuka na kuwa, inakuwa
X, X', X,"	Vitamkwa
P	Jumla ya alama

Lugha

Kigiritini	Kigiriki + Kilatini
Kigirikilatini	Kigiriki + Kilatini (Greco-Latin)
Sw.	Kiswahili
Gd.	Luganda

Mtindo wa Kimaandishi/Coding

<i>Normal/Kwaida</i>	Mwandiko wa kawaida wa matamko ya Kiswahili
<i>Bold/Mwangazo</i>	Ufafanuzi wa mada, istilahi, na msisitizo katika nukuu
<i>Italiki</i>	Tafsiri ya lugha isiyokuwa Kiswahili

Vifupisho Vinavyounda Akronimu PEGITOSCA

P	Precision (Udhahiri)
E	Economy (Iktisadi)
G	Generativity (Uzalishaji)
I	Internationality (Umataifa)
T	Transparency (Uangavu)
O	(Anti-) Obscenity (Ustara)
S	Systemicity (Utaratibu maalum)
C	Consistency (Utaratibu ulio sawa)
A	Appropriateness and Acceptability (Ufaafu na Ukubalifu)

Vifupisho vya Vyombo vya Kukuza Lugha

BAKIKE	Baraza la Kiswahili Kenya
BAKITA	Baraza la Kiswahili la Taifa (Tanzania)
CHAKITA	Chama cha Kiswahili cha Taifa (Kenya)
TUKI	Taasisi ya Uchunguzi wa Kiswahili (Tanzania)

Maneno Adimu

Usayansi	Ni uwezekano wa maneno/istilahi kuweza kufanyiwa utafiti mahsusi na kuelezwa kimantiki ili ubora wake ueleweke kwa walengwa kwa kuzingatia kanuni maalum za uundaji istilahi.
-----------------	---

- Kusharabu** Ni kuswahilisha maneno/istilahi za kigeni baada ya kuzifanyia marekebisho ili zilingane na muundo wa Kiswahili
- Uundaji** Ni uzalishaji wa istilahi/neno mpya kuwakilisha dhana fulani pale ambapo halipo
- Ubunaji** Ni 'uimarishaji' wa istilahi/maneno zilizopo kwa kuzipa sura nyingine, kuzifinyanga au kuzipa muktadha mwingine wa utumizi
- Istilahi** Ni ishara ya kiisimu inayorejelea dhana moja au zaidi. Istilahi yaweza kuwa neno, au kifungu cha maneno, herufi, akronimu n.k. Istilahi, tofauti na neno ambalo hutegemea muktadha, hutegemea mfumo wa dhana ambamo dhana hupatikana.
- Lugha za Kibantu** Ni lugha za Kiafrika zinazotumia neno "Bantu." Mifano ya lugha za Kibantu ni Kikuyu, Kiluhya, Kipokomo, Kimijikenda, Kinyamwezi, na nyingine nyingi.

	Ukurasa
UUNGAMAJI.....	i
TABARUKU.....	ii
SHUKRANI.....	iii
UFUNGUO WA ISHARA, VIFUPISHO, MTINDO WA KIMAANDISHI NA MSAMIATI ADIMU.....	v
ORODHA YA JEDWALI.....	xv
ABSTRACT (Ikisiri).....	xvi

SURA YA KWANZA

UTANGULIZI.....	1
1.0 Usuli wa Mada.....	1
1.1 Mada ya Utafiti.....	3
1.2 Azma ya Utafiti.....	4
1.3 Upeo wa Tasnifu.....	5
1.4 Nadharia Tete.....	6
1.5 Natija ya Utafiti.....	6
1.6 Dhana za Kinadharia.....	11
1.7 Njia za Utafiti na Uchanganuzi.....	14
1.7.1 Mahojiano ya Ana kwa Ana.....	18
1.7.2 Kidadisi.....	20
1.7.3 Machapisho Kuhusu Istilahi za Kiswahili.....	24
1.8 Matatizo na Vikwazo Vilivyoshuhudiwa katika Utafiti.....	26
1.9 Muhtasari wa Sura ya Kwanza.....	28

SURA YA PILI

TATHMINI YA NADHARIA ZA UUNDAJI WA ISTILAHU.....	30
2.0 Utangulizi.....	30
2.1 Mbinu Tendakazi Kiistilahi.....	32
2.1.1 Mbinu ya Kutafsiri.....	32
2.1.2 Mbinu ya Kidhana.....	34
2.2 Nadharia za Uundaji wa Istilahi.....	35
2.2.1 Nadharia Jumla ya Istilahi.....	36
2.2.2 Nadharia ya Istilahi za Kisayansi.....	42
2.3 Tathmini ya Nadharia za Uundaji Istilahi.....	44

2.4 Muhtasari wa Sura ya Pili.....	47
------------------------------------	----

SURA YA TATU

UUNDAJI WA ISTILAHU ZA ISIMU YA KISWAHILI.....	50
3.0 Utangulizi	50
3.1 Maana ya Dhana ya Istilahi.....	51
3.2 Maana ya Istilahi za Isimu ya Kiswahili.....	55
3.3 Maana ya Usayansi.....	60
3.3.1 Misingi ya Usayansi katika Isimu ya Kiswahili.....	60
3.3.2 Usayansi katika Istilahi za Isimu ya Kiswahili.....	64
3.3.2.1 Misingi ya Felber ya Istilahi.....	66
3.3.2.2 Misingi ya Pitch na Draskau ya Istilahi.....	68
3.3.2.3 Misingi ya Mwansoko ya Istilahi.....	69
3.3.2.4 Misingi ya Kiingi ya Istilahi.....	71
3.3.3 'Usayansi' katika Mbinu za Uundaji wa Istilahi.....	80
3.4 Umuhimu wa Uundaji wa Istilahi za Isimu ya Kiswahili...	94
3.4.1 Sababu za Uundaji wa Istilahi.....	94
3.4.1.1 Sababu za Kimaeneo za Uundaji wa Istilahi.....	94
3.4.1.2 Sababu za Kijamii na Kiutamaduni za Uundaji wa Istilahi.....	97
3.4.1.3 Sababu za Kisiasa za Uundaji wa Istilahi.....	102
3.4.1.4 Sababu za Kihistoria za Uundaji wa Istilahi.....	104
3.4.1.5 Sababu za Kiisimu za Uundaji wa Istilahi.....	109
3.5 Muhtasari wa Sura ya Tatu.....	114

SURA YA NNE

MBINU ZA UUNDAJI WA ISTILAHU ZA KISWAHILI.....	115
4.0 Utangulizi.....	115
4.1 Unyambuaaji na Uambishaji.....	118
4.1.1 Unyambuaaji.....	118
4.1.2 Uambishaji.....	132
4.2 Uambatanishaji na Uunganishaji.....	133
4.3 Ufupishaji.....	139
4.3.1 Akronimu.....	140
4.3.2 Uhulutishaji.....	143
4.3.3 Ukatizaji.....	145
4.4 Uradidi.....	146

4.5 Upanuzi wa Maana za Maneno.....	148
4.6 Ufufuaji na Ujenzi wa Mumo kwa Mumo wa Istilahi.....	150
4.7 Uhusishaji wa Dhana na Kitajwa au Kazi Yake.....	158
4.8 Ukopaji.....	159
4.8.1 Maana ya Ukopaji.....	159
4.8.2 Sababu za Ukopaji wa Istilahi za Kigeni.....	161
4.8.3 Pingamizi Juu ya Ukopaji wa Istilahi za Kigeni.....	167
4.8.4 Uteuzi wa Lugha Changizi.....	170
4.8.4.1 Ukopaji kutoka Kigiriki-latini.....	171
4.8.4.2 Ukopaji kutoka Kiarabu.....	172
4.8.4.3 Ukopaji kutoka Kiingereza.....	175
4.8.4.4 Ukopaji kutoka Lugha za Kibantu.....	177
4.8.4.5 Ukopaji kutoka Lahaja za Kiswahili.....	180
4.8.5 Matatizo ya Ukopaji kutoka Kiingereza.....	182
4.8.5.1 Usawazishaji Istilahi Mkopo.....	184
4.8.5.2 Tahijia.....	185
4.8.5.3 Ukopaji wa Viambishi.....	188
4.8.5.4 Mpangilio wa Istilahi Mkopo zenye Maneno Ambatani.....	192
4.8.6 Taratibu za Ukopaji.....	194
4.8.6.1 Uthoaaji.....	195
4.8.6.2 Kaleki.....	198
4.9 Muhtasari wa Sura ya Nne.,.....	203

SURA YA TANO

TATHMINI YA MBINU ZA KUUNDIA ISTILAHU ZA KISWAHILI.....	206
5.0 Utangulizi.....	206
5.1 Tathmini ya Mbinu za Kuendeleza Istilahi za Kiswahili...207	
5.1.1 Vyombo vya Ukuzaji wa Kiswahili.....	209
5.1.1.1 Chombo cha Kukuza Istilahi cha BAKITA.....	211
5.1.1.1.1 Usanifishaji wa Istilahi.....	214
5.1.1.1.2 Uundaji wa Istilahi: Mbinu za BAKITA.....	219
5.1.1.1.2.1 Minyambuliko ya Shina.....	224
5.1.1.1.2.2 Mifito.....	224
5.1.1.1.2.3 Mirakabu.....	225
5.1.1.1.2.4 Ukopaji wa Istilahi za Kigeni.....	227

5.1.1.2	Chombo cha Kukuza Istilahi cha TUKI.....	230
5.1.1.2.1	Uundaji wa Istilahi/Mbinu za TUKI.....	233
5.1.1.2.1.1	Ukopaji.....	235
5.1.1.2.1.2	Uambatanishaji na Uunganishaji.....	240
5.1.1.2.1.3	Unyambuaaji na Uambishaji.....	242
5.1.1.2.1.4	Upanuzi wa Maana za Maneno.....	245
5.1.1.2.1.5	Ufupishaji.....	246
5.1.1.3	Chombo cha Kukuza Istilahi cha BAKIKE.....	248
5.1.1.3.1	Uundaji wa Istilahi: Mbinu za Nabhany.....	250
5.1.1.3.1.1	Ufupishaji: Uunganishaji na Uhulutishaji.....	253
5.1.1.3.1.2	Ufufuaji na Upanuaji wa Maana za Msamiati Asilia.....	254
5.1.1.3.1.3	Ubunaji: Kufasiri Maana za Maneno.....	257
5.1.1.4	Ukuzaji wa Kiswahili: Chombo cha CHAKITA.....	259
5.1.1.4.1	Njia ya Chimerah ya Kuendeleza Istilahi za Kiswahili.....	260
5.1.1.4.1.1	Uhulutishaji na Akronimu.....	260
5.1.1.4.1.2	Ubunaji: Fasiri ya Dhana za Kigeni.....	262
5.1.1.4.1.3	Ufufuaji na Upanuaji wa Maana za Msamiati Asili wa Kibantu.....	263
5.1.1.4.1.4	Unyambuaaji.....	266
5.1.1.4.1.5	Uendelezaji wa Maneno 'faafu' Yaliyoundwa na Watu Wengine.....	268
5.1.1.4.1.6	Ukopaji.....	270
5.1.1.4.1.7	Tafsiri Sisisi.....	272
5.1.1.4.1.8	Uwekaji wa Maneno Katika Muktadha wa Utumizi.....	272
5.1.1.4.1.9	Matumizi ya Visawe.....	272
5.1.2	Ukuzaji wa Istilahi za Isimu: Mbinu za Mbaabu na Kapinga.....	274
5.1.2.1	Njia ya Mbaabu ya Kuundia Istilahi za Isimu ya Kiswahili.....	274
5.1.2.1.1	Unyambuaaji na Uambishaji.....	275
5.1.2.1.2	Kufasiri kwa Dhana.....	277
5.1.2.1.3	Maneno 'Pendezi' Yaliyobuniwa na Watu Wengine.....	278

5.1.2.2 Njia ya Kapinga ya Kuundia Istilahi za Isimu ya Kiswahili.....	282
5.1.2.2.1 Unyambulishaji.....	282
5.1.2.2.2 Mwambatano wa Maneno.....	284
5.1.2.2.3 Kufasiri kwa Maana ya Dhana.....	284
5.1.2.2.4 Ukopaji.....	285
5.2 Usawa katika Mbinu za Uundaji wa Istilahi za Kiswahili..	289
5.2.1 Mapitio ya Mbinu za Uundaji Istilahi.....	298
5.2.1.1 Unganishaji/Uambatanishaji.....	298
5.2.1.2 Ubunaji/Fasiri ya Maana za Maneno.....	300
5.2.1.3 Unyambuaaji.....	301
5.2.1.4 Ufufuaji na Uasilishaji wa Msamiati Asilia.....	302
5.2.1.5 Uhulutishaji.....	303
5.2.1.6 Ukopaji na Utohoaji.....	304
5.2.1.7 Kaleki.....	305
5.2.1.8 Upanuzi wa Maana za Maneno.....	306
5.2.1.9 Uradidi.....	307
5.2.1.10 Finyazo (Akronimu na Ukatizaji).....	309
5.3 Muhtasari wa Sura ya Tano.....	310

SURA YA SITA

TATHMINI YA ISTILAHU ZA ISIMU YA KISWAHILI.....	315
6.0 Utangulizi.....	315
6.1 Misingi ya Kutathmini Istilahi za Isimu ya Kiswahili....	318
6.1.1 Tathmini ya Istilahi za Isimu ya Kiswahili za TUKI..	323
6.1.1.1 Utaratibu Maalum na Uzalishaji katika Istilahi..	327
6.1.1.2 Matumizi Kimataifa.....	329
6.1.1.3 Udahiri Kiistilahi.....	330
6.1.1.4 Utaratibu Uliosawa Kifonolojia katika Istilahi..	333
6.1.1.5 Iktisadi katika Istilahi.....	335
6.1.1.6 Uangavu Kiistilahi.....	337
6.1.1.7 Ufaafu, Ukubalifu katika Lugha na Utusani.....	340
6.1.2 Tathmini ya Istilahi za Isimu za Wataalam Binafsi...	344
6.2 Nafasi ya Istilahi za Isimu ya Kiswahili Zilizoundwa na Watu Binafsi.....	355
6.2.1 Nafasi ya Istilahi za Isimu za Mbaabu.....	355
6.2.2 Nafasi ya Istilahi za Isimu za Kapinga.....	358

6.3 Matatizo katika Ukuzaji wa Istilahi za Isimu ya Kiswahili.....	361
6.3.1 Matatizo ya Kiisimu.....	362
6.3.1.1 Uwezo wa Kuleta Mabadiliko katika Muundo wa Kisarufi wa Lugha.....	363
6.3.1.2 Visawe vya Kiistilahi.....	364
6.3.1.3 Tatizo la Tahijia.....	365
6.3.1.4 Namna ya Kushughulikia Viambishi vya Kiistilahi.....	367
6.3.2 Matatizo ya Kisiasa.....	370
6.3.3 Matatizo ya Kijamii.....	373
6.4 Muhtasari wa Sura ya Sita.....	375

SURA YA SABA

TAMATI.....	379
7.0 Mchango wa Utafiti huu.....	379
7.1 Mapendekezo.....	381
7.2 Hitimisho.....	386

VIAMBATISHO

Kiambatisho cha 1: Dhana ya Kinadharia ya Istilahi za Kisayansi.....	388
Kiambatisho cha 2: Istilahi za Isimu ya Kiswahili.....	389
Orodha ya Istilahi za Isimu ya Kiswahili Zilizotathminiwa.....	391
Kiambatisho cha 3: Kidadisi Juu ya Mtazamo wa Watumiaji wa Lugha ya Kiswahili na Wanafunzi wa Kiswahili wa Chuo Kikuu.....	393
Watumiaji wa Lugha ya Kiswahili.....	393
Wanafunzi wa Kiswahili wa Vyuo Vikuu.....	397
Mahojiano Juu ya Mtazamo wa Waandishi (wa Vitabu na Magazeti) na Watangazaji Redioni na Televisheni).....	401
Mahojiano na Waandishi wa Vitabu na Magazeti.....	401
Mahojiano na Watangazaji Redioni na Televisheni.....	403

Kidadisi Juu ya Mtazamo wa Wahadhiri wa Kiswahili wa Vyuo Vikuu.....	405
Kidadisi Juu ya Mtazamo wa Waundaji Istilahi za Kiswahili.....	409
Waundaji Istilahi Binafsi.....	409
Vyombo vya BAKIKE, BAKITA na TUKI.....	411
Waundaji Istilahi Binafsi na Maafisa wa Vyombo Waliohojiwa.....	413
MAREJELEO.....	414

ORODHA YA JEDWALI

Ukurasa

Jedwali la 1: Usawa katika Mbinu za Uundaji Istilahi.....	290
Jedwali la 2: Ufaafu wa Istilahi.....	325
Jedwali la 3: Usayansi katika Istilahi za Isimu.....	346
Jedwali la 4: Kiwango cha Usayansi Kulingana na Data.....	348
Jedwali la 5: Mbinu za Uundaji Istilahi za Isimu Kulingana na Data.....	352
Jedwali la 6: Istilahi za Isimu Zisizo na Usayansi Ikilinganishwa na Zile Zilizopendekezwa na Walengwa.....	358

ABSTRACT (Ikisiri)**The Scientificity of Swahili Linguistic Terminology**

This thesis was on the 'Scientificity' of Swahili linguistic terminology and methods used in word coinage so that we can determine reasons for their acceptability. The principal objective of the thesis was to evaluate scientificity in methods or approaches used in Kiswahili word formation in order to establish how they can be modified so as to develop this language. The study attempted to investigate the extent to which Kiswahili coined terminology are scientifically based by choosing three research institutes (TUKI, BAKITA, BAKIKE) and renown word coiners (Mbaabu, Nabhany, Kapinga).

The study was guided by the Theory of Scientific Terminology (henceforth TST) of PEGITOSCA and E. Wüster's General Theory of Terminology (henceforth GTT). TST is a theory which was coined by Kiingi (1989) and it has a scientific scale which can be used to depict the appropriateness, acceptability or rejection of a terminology. It is an acronym of Precision (P), Economy (E), Generativity (G), Internationality (I), Transparency (T), anti-Obscenity (O), Systemicity (S), Consistency (C), and language relative Acceptability (A). For a language whose scientific lexicon is being expanded, it is of cardinal importance to ensure that these criteria are taken into consideration. The study was conceived as a systematic contribution to the solution of the problem of Swahili linguistic terminology elaborations. The thesis makes it possible for Swahili word coiners to think of appropriate method(s) of lexical formation so as to coin easily and internationally acceptable Swahili terminology.